

CONCEPTES JURÍDICS I PRÀCTICA POLÍTICA.

LES CONCLUSIONS DE L'ÀREA DE LLENGUA I DRET DEL II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LLENGUA CATALANA VINT-I-CINC ANYS DESPRÉS

Lluís Jou*

Resum

El 1983, la unanimitat parlamentària per la Llei de normalització lingüística va ser fictícia. Van quedar-ne fora qüestions essencials per a l'estatut jurídic del català, com que conèixer-lo fos un requisit per a accedir a la funció pública; els models lingüístics a aplicar a l'ensenyament i a l'administració van quedar oberts i, finalment, el Govern espanyol de Felipe González (PSOE/PSC) la va impugnar.

El II Congrés Internacional de Llengua Catalana va comptar amb una Àrea científica de llengua i dret que, analitzant la Llei i el seu context, va fer públiques conclusions i propostes. Passats 25 anys, les propostes que depenien de la Generalitat s'han materialitzat, però en gairebé cap de les que depenien de l'Estat espanyol hi ha hagut progressos significatius.

Les conclusions generals de l'Àrea V del Congrés van influir d'una manera decisiva en la configuració dels conceptes de llengua pròpia, doble oficialitat i normalització lingüística i continuen essent vigents. En canvi, les propostes d'actuació concretes semblen superades. Això ens mostra que és essencial per a una política lingüística comptar amb fonaments clars i permanents i adaptar les actuacions a la situació de cada instant.

LEGAL CONCEPTS AND POLITICAL PRACTICE.

THE CONCLUSIONS OF THE LANGUAGE AND LAW SECTION OF THE II INTERNATIONAL CONGRESS OF THE CATALAN LANGUAGE, 25 YEARS LATER

Abstract

In 1983, parliamentary unanimity in favor of the Language Normalization Act was a fiction. Questions essential for the legal status of Catalan, such as the fact that a knowledge of Catalan would be a prerequisite for the civil service, were left out; the language models to be applied in teaching and in government remained undefined, and finally, the Spanish government under President Felipe González (Spanish Socialist Workers Party/Socialist Party of Catalonia) challenged it.

The II International Congress on the Catalan Language included a scientific section on language and law that, while analyzing the Act and its context, reached public conclusions and made public proposals. Twenty-five years later, the proposals that depended on the Government of Catalonia (Generalitat) for their implementation have come to fruition, but significant progress on any of the proposals that depended on the Spanish government for their implementation has been scarce.

The general conclusions of Section V of the Congress decisively influenced the shaping of the concepts of autochthonous language, co-official status, and language normalization, and are still relevant today. The specific proposals for actions, on the other hand, seem to have been surpassed. This shows us that it is essential for a language policy to be able to rely on clear and permanent foundations and adapt the actions taken to the situation as it evolves.

* Lluís Jou, notari, director general de Política Lingüística (1996-2003).

Article rebut: el 22.02.2012. Avaluació cega: 28.03.2012. Data d'acceptació de la versió final: 12.07.2012.

Citació recomanada: JOU, Lluís. «Conceptes jurídics i pràctica política. Les conclusions de l'àrea de llengua i dret del II Congrés Internacional de Llengua Catalana vint-i-cinc anys després», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 58, 2012, p. 53-73.

Sumari

1. 1983: Una llei de referència
 - 1.1 El punt de partida d'una política inequívoca
 - 1.2. Una unanimitat fictícia
 - 1.3. Una norma amb conceptes fluctuants
2. 1986: El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.
 - 2.1. Els objectius del Congrés
 - 2.2. Treballs i conclusions de l'Àrea de llengua i dret
3. Les conclusions generals
 - 3.1. Una condició jurídica fragmentada, diversa i insuficient
 - 3.2. La doble oficialitat i el deure de coneixement de les llengües oficials
 - 3.3. El concepte de llengua pròpia
 - 3.4. La normalització lingüística
 - 3.5. El posicionament de l'Estat
4. Les conclusions especials
5. Una reflexió final
6. Conclusió

Bibliografia

1. 1983: Una llei de referència

1.1 El punt de partida d'una política inequívoca

El dia de Sant Jordi de 1983 va entrar en vigor la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, que el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* havia publicat el dia abans.

Després de les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de març de 1980, Jordi Pujol va anunciar en el seu primer discurs d'investidura, el 22 d'abril, que una de les línies principals del govern seria la defensa, l'enfortiment i la projecció de la catalanitat i un dels objectius fonamentals del seu programa la normalització de la llengua catalana.

“Actuarem (...) perquè el català sigui en la pràctica – i no solament com una afirmació de l'Estatut – (...) la llengua pròpia de Catalunya. L'Administració, els serveis públics, els mitjans de comunicació, l'ensenyament i, en general, tots els àmbits de l'ús lingüístic ho han de fer evident. Cal una política de normalització lingüística (...) que evidentment ha de ser respectuosa i no gens discriminatòria per a la llengua castellana, però que ha de ser eficaç, de signe inequívoc i ha de conduir a una revitalització irreversible del català. I només aconseguirem la normalització de la llengua catalana si el seu ús esdevé predominant tot convivint amb la llengua de l'Estat, oficial també a Catalunya.”¹

L'anunci primigeni de la necessitat d'una política de normalització lingüística dona testimoni de fins a quin punt per al primer Govern de la Generalitat era urgent i bàsic establir una política de redreçament de la llengua catalana sobre les premisses indicades pel president. Ho era, és clar, perquè també era compromesa i difícil, molt difícil, la situació real del català a Catalunya.² Per això Max Cahner, el primer conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació del Govern, va crear en el seu Departament una Direcció General de Política Lingüística que tenia entre els seus objectius el d'impulsar la legislació lingüística derivada de l'article 3 de l'Estatut de 1979. Al capdavant de la Direcció va nomenar Aina Moll.

La proposta de llei marc de normalització lingüística es va dur al Parlament ben aviat, però per aconseguir el màxim consens possible es va tramitar per la via de Ponència.³ Això, l'escassa majoria de Convergència i Unió (CiU) al Parlament (43 diputats sobre 135), la involució política que va comportar el cop d'Estat fallit del 23 de febrer de 1981, la descomposició de la Unió de Centro Democrático (UCD) i Centristes de Catalunya-Unió de Centre Democràtic (CC-UCD), denominació amb la què es va presentar a Catalunya, que donava suport parlamentari a CiU, el tactisme del PSC pendent sobretot de les eleccions espanyoles i el manifest del 2300, en van retardar molt el tràmit i van fer prioritzar el consens polític sobre el contingut de la Llei, que va ser publicada finalment l'abril de 1983.

1.2 Una unanimitat fictícia

La Llei 7/1983, de 18 d'abril, es va aprovar pràcticament per unanimitat al Parlament català. Aquesta unanimitat ha estat històricament subratllada com un dels seus grans actius. Però va ser una unanimitat fictícia.

Perquè el PSC, que hi va votar a favor, va acceptar que el Govern espanyol de Felipe González, en el qual tenia dos ministres de nom i de pes (Serra i Lluch), la portés al Tribunal Constitucional i, de l'altra banda, perquè a les eleccions de 1984 UCD, que hi havia donat suport, va desaparèixer de l'arc parlamentari i el seu espai va ser ocupat pel Partit Popular, frontalment contrari a la Llei des del primer moment.

¹ Vegeu Franquesa, E. “Política lingüística. Situació de partida. Objectius i Accions” Dins *Cultura. Obra de Govern de la Generalitat 1980-2003*. Centre d'Estudis Jordi Pujol. Barcelona: juny de 2009. pàg. 31.

² Vegeu, per exemple, Reixach, Modest. Coneixement i ús de la llengua catalana a la província de Barcelona. Anàlisi dels resultats del Padró de 1975. Barcelona, Generalitat de Catalunya. 1985.

³ Moll i Marquès, Aina. “Els tràmits preliminars de la redacció de la Llei de normalització lingüística a Catalunya”. *Revista de Llengua i Dret* número 3. Abril de 1984.

Perquè es va aprovar deixant oberts els models lingüístics de les tres grans actuacions de redreçament lingüístic que preveia: el de l'administració, el de l'ensenyament i el dels mitjans de comunicació.

I finalment, perquè no contenia cap norma relativa a l'àmbit socioeconòmic, ni tan sols referida a l'etiquetatge dels productes, i perquè algunes de les qüestions més debatudes judicialment i més transcendents per cloure el model lingüístic de les administracions catalanes van quedar desvinculades de la Llei. Una qüestió va ser la de la suposada autonomia de les administracions locals per a establir cada una el seu model⁴, i l'altra, la del requisit d'acreditació del coneixement del català per a accedir a la funció pública.⁵

1.3. Una norma amb conceptes fluctuants

La Llei de 1983, com a llei primigènia en la matèria de la regulació lingüística a l'Ordenament jurídic intern, redactada amb poques experiències prèvies de dret comparat que reguessin la doble oficialitat en un mateix territori, era poc conseqüent amb els principis de l'Estatut de 1979 i, com hem dit, poc ambiciosa. De fet, la seva regulació confonia sovint els conceptes, encara poc difosos, d'oficialitat, de doble oficialitat, de llengua pròpia i de normalització, i no arribava a les conseqüències que calia esperar-ne. En especial, no extreia conseqüències rellevants del concepte de llengua pròpia, no resolva la qüestió bàsica del concepte d'oficialitat (això és, la presumpció de coneixement) i, duta per una enorme prudència per qüestions competencials, feia una regulació pobre de la doble oficialitat en àmbits tan rellevants com el coneixement del català per part dels funcionaris, l'Administració de Justícia, la documentació notarial o els registres públics. D'altra banda, la Llei no desplegava tot l'article 3 de l'Estatut d'autonomia sinó que, en compliment del seu apartat 3, es limitava a preveure actuacions de "normalització" que, mancades d'una conceptualització primària, també quedaven mancades de coherència interna. D'altra banda, la Llei només va preveure actuacions, més enllà de polítiques de suport i de foment, en relació amb aspectes gestionats per l'administració catalana però no contenia cap norma adreçada directament als agents socials.

Tot i això, la Llei va ser un instrument molt valuós per al desplegament posterior de la política de "normalització lingüística" i les tres majories absolutes que va obtenir consecutivament Jordi Pujol al davant de CiU al Parlament de Catalunya van permetre que els models que la Llei havia dissenyat d'una manera tímida s'anessin perfilant com a models inequívocament favorables a la llengua catalana.⁶ A més, malgrat les seves indefinicions, la Llei del 1983 va servir de model per a totes les altres comunitats

⁴ Article 7.3 de la Llei i articles 5, 294 i 310 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, Municipal i de règim local de Catalunya en la redacció inicial.

⁵ La qüestió del requisit de coneixement de català per a accedir a la funció pública de la Generalitat es va establir a l'article 34 de la Llei 17/1985, de 23 de juliol. El govern de Felipe González va impugnar la norma que el Tribunal Constitucional va donar per vàlida (tot reconeixent que també era constitucional l'opció de la disponibilitat de servei i no de funcionari) en la Sentència 46/1991, de 28 de febrer, gairebé vuit anys després de l'aprovació de la Llei de 1983. La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística va incorporar el requisit per a la funció pública de la Generalitat, l'administració local i el personal d'administració i serveis de la Generalitat a l'article 11. També va modificar els articles 294 i 310 de la Llei 8/1987. El Govern González va entorpir durant vuit anys l'aplicació als funcionaris de la Generalitat d'una norma elemental en qualsevol funció pública del món: han de saber llegir i escriure en la llengua del país. Encara ara això no s'exigeix als funcionaris espanyols destacats a Catalunya. Els anglesos a la Índia i a Kènia també hi anaven sense saber hindú ni suahili. Sobre aquesta matèria vista en aquell moment vegeu Vernet i Llobet, Jaume. *Normalització lingüística i accés a la funció pública*. Barcelona, Fundació Jaume Callís. 1992.

⁶ El model de l'ensenyament en català es va començar a dissenyar en el Decret 362/1983, de 30 d'agost i, després, de manera progressiva, amb el Decret 244/1991, de 28 d'octubre, el Decret 75/1992, de 9 de març; els Decrets 94/1992, 95/1992 i 96/1992, els tres de 28 d'abril i el 82/1996, de 5 de març, principalment. Sobre aquesta qüestió vegeu Arenas, Joaquim i Muset, Margarida, *Obra de Govern. La immersió lingüística*. Centre d'Estudis Jordi Pujol. 2007. Pel que fa als aspectes jurídics i de dret comparat són clàssics, elaborats com a material per a il·lustrar el Tribunal Constitucional durant la segona impugnació de la Llei de normalització lingüística, però encara útils, Milian i Massana, Antoni. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació. Un estudi comparat: Itàlia, Bèlgica, Suïssa, el Canadà i Espanya*. Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic. 1992 i *La lengua de la enseñanza en la Legislación de Cataluña*. Barcelona. Institut d'Estudis Autònomic. 1994. Aquest darrer és un document sobre la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada pel Tribunal Suprem en relació amb la Llei de 1983 amb un seguit de dictàmens encarregats per la Generalitat per defensar-ne la constitucionalitat. El model de funció pública el va establir el Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. El model dels mitjans de comunicació el va tancar amb la Llei 10/1983, de 30 de maig, de creació de l'ens públic "Corporació Catalana de Ràdio i Televisió".

autònomes espanyoles que comptaven amb llengua pròpia, inclosa la basca.⁷ Sense la Llei catalana, no hi hauria hagut les altres lleis que la tenen com a referent, en especial la de Galícia i la de les Illes Balears. Va ser Catalunya que va “imposar” a la resta de territoris amb llengua pròpia la necessitat de legislar en la matèria. I sense la Llei catalana no hauria estat possible, tampoc, l'elaboració d'una doctrina jurídica en matèria de dret lingüístic ni la construcció d'una determinada jurisprudència constitucional, més favorable a les tesis catalanes que les que sempre ha defensat el Govern espanyol sobre aquesta qüestió.

2. 1986: El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

2.1. Els objectius del Congrés

Precisament com a conseqüència de l'aprovació de la Llei de 1983, de la impugnació al Tribunal Constitucional plantejada pel Govern del PSOE⁸ i de les primeres lleis orgàniques del període socialista clarament contràries a l'Estatut de 1979 i a la “revitalització irreversible del català”⁹ va sorgir la necessitat de convocar el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat vuitanta anys després del primer, el de 1906. El Congrés es va organitzar en set àrees científiques¹⁰ i en va incloure una, la cinquena, denominada de *Llengua i Dret*, que va impulsar i presidir el notari Josep M Puig Salellas.¹¹

Puig Salellas pretenia, en essència, elaborar uns principis generals del dret lingüístic que funcionessin com a fonaments d'una regulació positiva sobre la matèria i que servissin per interpretar de manera coherent la Constitució, l'Estatut i les lleis de normalització lingüística en sentit favorable a l'ús oficial del català. A més, vistes les limitacions d'origen de la Llei de 1983, l'Àrea de llengua i dret també havia de ser un espai de debat que afavorís el consens científic necessari per proposar una normativa de futur, més clara, menys acomplexada i més completa que la de 1983.

El moment era políticament complicat i els atacs governamentals a l'ús del català a les administracions públiques constant: encara hi havia pendents els recursos contra les lleis de normalització catalana, basca i gallega, que el govern espanyol ja n'havia interposat d'altres tres de significatius: a) contra el Decret 389/1983, de 15 de setembre, sobre etiquetatge dels productes que es comercialitzen a Catalunya;¹² b) contra el Decret 125/1984, d'ús de la llengua catalana a les escriptures públiques¹³ i c) contra l'article 34 de la Llei 17/1985, de 23 de juliol, de la funció pública, que establí que l'acreditació del coneixement del català era un requisit per a accedir-hi.

D'altra banda, la Llei espanyola de mesures sobre la funció pública no havia fet cap referència específica a la capacitació lingüística dels funcionaris de l'Estat destinats a territoris amb llengua pròpia oficial diferent de la castellana i la Llei orgànica del poder judicial havia acceptat que el coneixement de la llengua fos un

⁷ La llei basca es va aprovar abans que la catalana tot i que es va començar a tramitar després atesa la correlació de forces al Parlament, però va prendre com a base una bona part dels treballs parlamentaris catalans.

⁸ El Govern espanyol també va impugnar la Llei 10/1982, de 24 de novembre, bàsica de normalització de l'ús de l'eusquera i la Llei 3/1983, de 15 de juny, de normalització lingüística a Galícia, que el TC va resoldre en les tres sentències 82, 83 i 84/1986, de 26 de juny. Després va impugnar la Llei 3/1986, de 29 d'abril, sobre normalització lingüística a les Illes Balears, impugnació que es va resoldre a la STC 123/1988, de 23 de juny. M'interessa subratllar que les sentències van ser bàsicament favorables a les lleis i que el Govern espanyol hi havia impugnat, entre altres preceptes, els que establien la necessitat d'acreditar el coneixement del català per a obtenir el títol de graduat en l'ensenyament general bàsic (article 15) i el que preveia que el professorat havia de tenir coneixement de les dues llengües oficials.

⁹ Entre d'altres, la Llei orgànica del poder judicial, la Llei de bases de règim local, la Llei de mesures sobre la funció pública.

¹⁰ Les altres àrees científiques del Congrés foren: Plantejaments i processos de normalització lingüística, sociologia de la llengua; Lingüística social, mitjans de comunicació i noves tecnologies; Ensenyament i història de la llengua.

¹¹ Sobre Josep Ma Puig Salellas (1924-2007), vegeu essencialment: Franquesa, Ester i Jou, Lluís (ed), *Doble oficialitat i llengua pròpia: dues llengües i un territori*. Barcelona/Madrid, Marcial Pons. 2009 (versió castellana de 2010) i Societat Catalana d'Estudis Jurídics. *Miscel·lània Puig Salellas*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans. 2011.

¹² Resolt en sentit favorable a l'ús del català per la STC69/1988, de 19 d'abril, i després parcialment contradita per la STC 147/1996, de 19 de setembre.

¹³ Resolt en sentit favorable per la STC 74/1989, de 24 d'abril.

mèrit –no un requisit– per al jutges i magistrats i el personal al servei de l'Administració de Justícia i facultava els jutges a no tramitar els procediments en català si ells el desconeixien o alguna de les parts al·legava que no el coneixia.¹⁴ Finalment, els Reials decrets 1126/1982 de 28 de maig i 1209/1984 de 8 de juny, que modificaven el Reglament notarial, feien impossible que s'establissin procediments individualitzats de selecció de notaries i prescindien, a més, de considerar el català ni tan sols com a mèrit a l'hora de cobrir notaries demarcades a territoris amb llengua pròpia.¹⁵ Es tractava d'una ofensiva en tota regla contra l'ús del català als àmbits oficials i per garantir al castellà el paper que hi tenia des del segle XIX.¹⁶

Atesa aquesta situació,¹⁷ la inexistència d'un cos doctrinal sobre una matèria llavors tan nova i els intents dels polítics, de la doctrina jurídica i dels tribunals espanyols de minimitzar l'abast de l'oficialitat del català sobre la base del principi, ideològic i fals, que la igualtat de tots els espanyols impedia exigir-los el coneixement d'una llengua diferent del castellà en cap lloc del territori, era urgent construir uns principis sòlids i contrastables, aplicables no només a la nostra situació sinó exportables a qualsevol regulació de l'ús de més d'una llengua en un mateix territori. Comptar amb uns principis coherents, extrapolables i homologables havia de ser un factor de solidesa per a la llavors recent legislació catalana, una font d'argumentació per a plantejar davant dels tribunals les tesis favorables a l'oficialitat del català i a la normalització lingüística tant activament, per impugnar normes estatals, com passivament, per defensar les catalanes.¹⁸

2.2. Treballs i conclusions de l'Àrea de llengua i dret

L'Àrea va començar la tasca la tardor de 1985 i, després d'uns mesos d'activitat i d'intercanvi, els treballs finals es van presentar a Andorra la Vella els dies 5, 6 i 7 de maig de 1986.¹⁹ A la sessió final es van aprovar les conclusions. Unes eren generals i contenien, de fet, els principis bàsics de la doble oficialitat lingüística tal com els havia anat imaginant Josep M Puig Salellas.²⁰ D'altres eren especials i, més que principis jurídics, eren propostes d'actuacions de “normalització” lingüística, és a dir, mesures concretes o

¹⁴ La Generalitat va impugnar la norma. La STC 56/1990, de 29 de març, va considerar ajustat el model a la Constitució sobre bases competencials, deixant oberta la porta a d'altres regulacions. La Llei orgànica 16/1994, de 8 de novembre, aprovada en un moment que les majories parlamentàries havien canviat i el PSOE necessitava el suport de CiU, va rectificar parcialment el text inicial. Pel que fa al requisit de coneixement, l'ha establert l'article 33.3 de l'Estatut de 2006 que la STC 31/2010, de 28 de juny ha considerat ajustat a la Constitució d'acord amb el caràcter oficial del català, tot i que deixa en mans de l'Estat l'elaboració de la norma que el faci efectiu.

¹⁵ La Generalitat va recórrer sense èxit les reformes reglamentàries. Les STC 67/1983, de 223 de juliol, 87/1989, d'11 de maig i 97/1989, de 30 de maig van considerar ajustat a la Constitució el sistema, tot i que van deixar oberta la porta a d'altres sistemes si l'Estat, en ús de la seva competència exclusiva en matèria de registres i instruments públics, creia adequat d'establir-lo. Vegeu l'article 147 de l'Estatut d'autonomia de 2006.

¹⁶ En general l'esquerra catalana ha tingut tendència a oblidar aquests episodis tan greus i a responsabilitzar de la involució en matèria de pluralitat lingüística exclusivament a la dreta rànica del PP. La realitat històrica és que el PSOE va ser bel·ligerant i frontalment contrari al redreçament del català i només la constància del governs de Pujol en mantenir els objectius inicials i les sentències del Constitucional, més favorables a les tesis de la Generalitat que no pas les del PSOE i el Govern espanyol de qualsevol color, van permetre superar, encara que parcialment, l'agressió.

¹⁷ Agreujada per pronunciaments del Tribunal Suprem contraris a admetre que el coneixement del català s'exigís com a requisit per a determinades places de funció pública. Les ressenyes del números d'aquesta revisat publicats aquells anys en donen testimoni.

¹⁸ Vegeu en aquesta mateixa *Revista*: Alsina i Keith, Àlex. “El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana”. *Revista de Llengua i Dret* número 7. Juny de 1986 i Jou, Lluís. “Entre el rigor i la ironia, amb lucidesa. Notes sobre Josep M Puig Salellas”. *Revista de Llengua i Dret* número 48, desembre de 2007.

¹⁹ Les ponències i els treballs del Congrés es van editar a la col·lecció oficial dels treballs del Congrés (*Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. VI Àrea 5. Llengua i dret*. Barcelona – Andorra. 1987) i també a la col·lecció d'estudis de l'Institut d'Estudis Autònomic (*Llengua i dret. Treballs de l'àrea 5 del segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona. Andorra 1986*. Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic. 1987).

²⁰ Puig Salellas, Josep M. *La doble oficialitat lingüística a l'Estat espanyol*. A Franquesa, Ester i Jou, Lluís (ed), *Doble oficialitat i llengua pròpia: dues llengües i un territori*. Barcelona/Madrid, Marcial Pons. 2009, pàg 75 i següents.

objectius a aconseguir perquè el món de l'administració, del dret i de la justícia, dels mitjans de comunicació o l'ensenyament incorporessin el català com a llengua d'ús normal.²¹

Al cap de vint-i-cinc anys de l'aprovació, un exercici de reflexió sobre la vigència, i si és el cas, la necessitat de renovació d'aquelles conclusions, pot ser útil. Per començar, sembla rellevant subratllar la disparitat entre les generals, que contenen les bases per a establir uns conceptes jurídics permanents, i les especials, que no passen de ser propostes d'actuació política concreta i segons com circumstancial. En aquell moment no es veia exactament així i durant molts anys els dos nivells s'han confós per part de molts dels gestors i dels analistes de la política lingüística del país, minimitzant, en conseqüència, el valor superior dels principis fonamentals com a inspiració política i fonament jurídic essencial de la resta del model català de contacte de llengües. La primera qüestió que cal remarcar, de cara al futur, és aquesta: els principis bàsics ho són per a tot el sistema, per a tota la societat, i inspiren –o han d'inspirar– totes les actuacions de legislació i de política lingüística: des de l'ús del català als tribunals i les notaries, fins a la presència del català als webs de les grans empreses o dels departaments de la Generalitat. Per a l'autor, els conceptes jurídics consolidats configuren un autèntic pla d'actuació i han d'inspirar la pràctica política.

3. Les conclusions generals

Vegem, doncs, en primer lloc, les conclusions generals, que eren cinc.

3.1. Una condició jurídica fragmentada, diversa i insuficient

La primera conclusió feia una referència genèrica a la condició jurídica del català i remarcava la disparitat de tractament en els set territoris on es parla: És l'únic idioma oficial a Andorra. Però aquest fet no pot amagar que hi ha aspectes preocupants pel que fa referència al seu ús i al seu ensenyament, la qual cosa fa necessària una clara presa de posició per part de la societat andorrana i de les seves institucions. És llengua oficial a Catalunya, al País Valencià i a les Illes, en unes circumstàncies que no es poden reputar satisfactòries (...) No té reconeguda per l'Estatut d'Aragó la consideració de llengua oficial a la Franja (...) No té el menor reconeixement ni a la Catalunya Nord ni a l'Alguer (...)

En el darrer quart de segle la tendència ha estat la d'aprofundir la disparitat de tractament entre els set territoris sense que cap iniciativa d'aproximació hagi reeixit de manera suficient. Només els acords entre Catalunya i les Illes Balears de 17 d'abril del 2000 van permetre temporalment una política real, reeixida en molts punts, de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears i d'aproximació de les normatives il·lenques a la catalana.²² Els governs posteriors no van voler ni saber mantenir aquesta línia de la qual només ha quedat l'Institut Ramon Llull per a la promoció exterior de la llengua catalana i la cultura que s'hi expressa.²³ Més aviat cal denunciar, en relació amb la disparitat de

²¹ Vam formar part de l'àrea un grup inicialment reduït integrat per Puig Salellas, que el presidia i l'impulsava, l'autor d'aquest article, que n'era secretari i, a més, Josep Benet i Morell, exsenador i exdiputat al Parlament, Francesc Ferrer i Gironès, senador, Miquel Mayol, advocat i polític rossellonès, Lluís M. de Puig i Oliver, diputat i membre de l'Assemblea parlamentària del Consell d'Europa, Josep E. Rebés i Solé, director de l'Escola d'Administració Pública, Eduard Segarra i Trias, advocat, Lluís Segura i Guinard, lletrat del Consell Consultiu, i Marc Vila i Riba, notari d'Andorra. S'hi sumaren ben aviat Antoni Mirambell, Antoni Font, Antoni Milian, Joan Ramon Solé, Oriol Oleart, Carles Duarte, Josep M Vilaseca i Marcet, Pere Cuixart, J.L. Sagarra Zacarini, Joan Verger Garau, Juli Pallarol, Bartomeu Colom. Finalment, vam comptar amb les aportacions de Maria Mercè Montagut, Xavier Genover, Joan Geli, Oleguer Torra Miró, Àngel Bigorra, Ramon Palazón, Xavier Ribas, Joaquim Forn, Miquel Vila, Joan Obrador, Bartomeu Tous, Vicent Franch, Antoni Forner, Ramon Villeró, Joan Peana i Pere Fiore, aquests dos darrers procedents de l'Alguer.

²² El conveni feia referència a un conjunt d'actuacions de col·laboració i d'assessorament. Vegeu els informes sobre política lingüística dels anys 2000 a 2003 presentats al Parlament pel Departament de Cultura de la Generalitat. Vegeu també *Memòria de la Direcció General del Política Lingüística 2000*, Palma, Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació i Cultura. 2001. *Memòria de la Direcció General del Política Lingüística 2001*. Palma, Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació i Cultura. 2002.

²³ Constituït el 5 d'abril de 2002 per acord que signaren els presidents Pujol i Antich al monestir de Santa Maria la Real. El text del conveni i els estatuts es van aprovar de manera unànime pels parlaments de les Illes Balears i de Catalunya els dies 12 i 13 de febrer de 2002 i el Senat espanyol hi va donar la seva conformitat el 2 d'abril. Es va constituir com a consorci estatutari.

règims, una progressiva i constant actitud segregacionista de la política valenciana que, sota la pantalla de la “valencianització”, afebleix la llengua al seu territori i, de retruc, al conjunt. Continua vigent, doncs, com a objectiu, el d'aconseguir una col·laboració clara i eficient entre els territoris de llengua catalana, si més no els sotmesos a la sobirania espanyola, per a establir polítiques lingüístiques comunes o com a mínim coincidents, solucionar d'una vegada el “conflicte” fictici de la denominació “valencià”²⁴ i aconseguir que les institucions constitucionals espanyoles (Corts generals, Monarquia, Govern, Tribunals Constitucional i Suprem) acceptin l'ús del català, com una sola llengua.²⁵

Si bé la disparitat de tractament normatiu s'ha accentuat, s'han produït, en canvi, millores normatives evidents en tots els territoris, llevat del valencià. A Andorra, la Constitució de 1993 va comportar la integració d'Andorra, de ple dret, a la comunitat internacional i la integració a les Nacions Unides i d'altres instàncies internacionals així com la declaració d'oficialitat única, mentre que la llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial de 16 de desembre de 1999, representa un reconeixement clar d'aquesta oficialitat a tots els sectors de la societat; a les Illes Balears, a més de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, sobre normalització lingüística a les Illes Balears, cal remarcar els articles 43 i 44 de la Llei 3/2003, de 26 de març, de règim jurídic de l'administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears,²⁶ i l'article 50 de la Llei 3/2007, de 27 de març;²⁷ a l'Aragó La Llei 10/2009, de 22 de desembre, d'ús protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó, tot i que no l'ha declarat oficial, ha reconegut el català com una de les llengües pròpies d'aquest territori i n'ha garantit l'ensenyament i reconegut alguns usos oficials a les zones d'utilització històrica predominant;²⁸ a l'Alguer la Llei de la República Italiana 482/1999, de 15 de desembre, per la tutela de les minories lingüístiques històriques i la Llei de la regió de Sardenya 26/1997, d'1 de setembre, sobre promoció i valoració de la cultura i la llengua de Sardenya representen un reconeixement jurídic per al català a l'Alguer, i a la Catalunya Nord, la declaració del Consell General dels Pirineus Orientals de 10 de desembre de 2006 aprovà la “Carta del català” per reconèixer-lo com a llengua del departament.

3.2. La doble oficialitat i el deure de coneixement de les llengües oficials

A Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears s'han establert règims de doble oficialitat. Per a les conclusions del Congrés de llengua, la doble oficialitat dona lloc a:

a) El dret d'elecció lingüística del ciutadà, que es defineix com el dret subjectiu d'expressar-se en qualsevol de les dues llengües oficials, sense cap mena d'impediment o exigència de traducció, de manera que el subjecte passiu o destinatari no pot obligar el subjecte actiu a canviar de llengua.

b) El deure de coneixement, entès aquest en el sentit que ningú no pot al·legar ignorància de qualsevol manifestació que es faci oralment ó per escrit en una de les dues llengües oficials.

Aquell dret d'elecció exigeix de totes les administracions una actitud de disponibilitat, és a dir, la possibilitat d'atendre el ciutadà en qualsevol llengua oficial. Per tant, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes, **tots els funcionaris** “hauran d'estar en condicions d'entendre les dues llengües oficials i d'expressar-

²⁴ Fins a tretze sentències del Tribunal Superior de Justícia valencià, dues del Tribunal Suprem i una del Constitucional (21 d'abril de 1997) han reconegut la unitat de la llengua catalana malgrat els esforços d'alguns grups polítics valencians en aconseguir una segregació del “valencià” respecte del català. Tot i això, caldria una reflexió profunda i un acord de bases, ben ampli, entre els grups de pressió i les institucions acadèmiques per resoldre el “conflicte” amb respecte i reciprocitat.

²⁵ Per als quatre territoris de sobirania espanyola, el Tractat Internacional de la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries de 5 de novembre de 1992, ratificada per Espanya el 2 de febrer de 2001, que té força de llei interna, representa un pas molt tímid per a aconseguir un cert tractament unitari. L'instrument de ratificació espanyol evita denominar les llengües protegides fent una remissió a les que els estatuts d'autonomia declaren oficials.

²⁶ Estableixen que l'Administració d'aquesta comunitat ha d'usar el català en les actuacions internes i en la relació amb les altes comunitats autònomes, i l'ha d'emprar normalment en les comunicacions i les notificacions adreçades a persones residents en l'àmbit lingüístic català, sens perjudici del dret d'aquestes de rebre-les en castellà, si ho demanen.

²⁷ Fixa com un dels requisits generals d'accés a la funció pública autonòmica el d'acreditar el coneixement del català que es determini reglamentàriament. En el moment de redactar aquest article el Govern de les Illes Balears ha anunciat la seva voluntat política de suprimir el requisit individualitzat de coneixement del català.

²⁸ Igualment, els articles 25, 196, 382 i 412 del Codi de dret foral d'Aragó (Decret legislatiu 1/2011, de 22 de març) accepten l'ús del català als documents notariaus. Tot i això, el Govern aragonès ha manifestat la seva voluntat de reconsiderar la Llei de 2009.

s'hi de paraula i per escrit" fet que comporta la necessitat d'individualitzar territorialment els processos de selecció en totes les administracions, qualsevol que sigui la funció, la categoria i la destinació.

Les conclusions del Congrés en relació amb el règim de doble oficialitat van ser encertades i continuen essent plenament vigents, enriquidores i actuals. Cal lamentar, però, que hagin tingut menys recorregut pràctic del que calia. Jurídicament i terminològicament són impecables, però políticament han estat mal assumides. El Tribunal Constitucional, a les seves sentències 82, 83 i 84 de 26 de juny de 1986 (posteriors al Congrés) va emprar el terme de "cooficialitat" i no el de doble oficialitat i ha continuat fent-ho en totes les sentències posteriors que fan referència al règim jurídic de les llengües. De la mateixa manera la legislació espanyola parla sempre de llengües "cooficials"²⁹ i, incomprendible, la legislació i l'administració catalana també l'acaba usant.³⁰ Hi ha coses més greus. El Tribunal Constitucional, que ha fet una definició parcialment acceptable del concepte d'oficialitat, no ha resolt correctament la qüestió del deure de coneixement de la llengua oficial que només ha tractat sobre dues bases esbiaixades: a) una interpretació literal i parcial de l'article 3.1 de la Constitució quan diu que "El castellà és la llengua oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret a usar-la", de la qual extreu que només hi ha el deure de conèixer el castellà però no el de conèixer les altres llengües oficials, i b) la utilització del terme de "llengua comuna", aplicat a la castellana, que ni ha justificat ni ha construït, però del qual extreu, quan li convé, un tracte favorable al castellà totalment contrari a allò que estableix l'article 3.3 de la mateixa Constitució.

La qüestió de fons és la manca de configuració d'un concepte unívoc del què és l'oficialitat lingüística i el deure de coneixement de la llengua. Tant des del vesant polític com des de les lectures jurídiques no s'ha volgut entrar mai d'una manera raonable en què és el deure de coneixement. El Tribunal Constitucional ho ha fet per negar-lo respecte de la llengua pròpia de Galícia a la Sentència 84/1986, de 26 de juny i per a acceptar-lo, però només respecte de situacions individualitzades, respecte de la llengua catalana a la Sentència 31/2010, de 28 de juny. L'ha afirmat sempre respecte de la llengua castellana però mai ha determinat què és o que ha de ser aquest deure de coneixement. Políticament s'ha volgut veure com una obligació coercible i exigible individualment a tothom. La conclusió del Congrés, en canvi, era ben clara: cal entendre el deure en el sentit que "ningú no pot al·legar ignorància de la llengua". Dit d'altra manera, que se'n presumeix el coneixement.³¹ Tant la Llei de política lingüística com l'Estatut de 2006 extreuen aquesta conseqüència en dir que els actes jurídics fets en una llengua oficial tenen, pel que fa a la llengua, plena validesa i eficàcia.³² Però les lectures polítiques són sovint massa amigues de la faramalla per acceptar un concepte ben elaborat i continuem, en aquest punt, on érem el 1986: sense que el concepte d'oficialitat sigui prou clar. Aquesta és una qüestió bàsica a resoldre i *de lege ferenda* una eventual modificació de la Llei de política lingüística hauria d'incloure un apartat 3 a l'article 3 que proclamés, més o menys: "El coneixement de les llengües oficials es presumeix per als ciutadans de Catalunya i les persones que hi resideixen, de manera que, amb efectes jurídics, no poden al·legar ignorància de qualsevol manifestació que es faci oralment o per escrit en una de les dues llengües oficials." Òbviament, això no exclou l'aplicació del dret fonamental de qualsevol persona detinguda a comptar amb un intèrpret i a ser informada en una llengua que comprèn d'allò que se li imputa, que podria quedar salvat en un hipotètic punt 4.

Una altra qüestió rellevant és la de la capacitació lingüística dels funcionaris. Negada durant molts anys pels tribunals ordinaris, pel Tribunal Suprem i pel Govern espanyol, proclamada per la Llei de la funció pública de 1985 i afirmada per l'Àrea de llengua del Congrés, el Tribunal Constitucional va reconèixer com a ajustat a la Constitució exigir-la com a requisit per al personal al servei de les administracions

²⁹ Per citar-ne només dues, podem fer referència a l'article 36 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú i l'article 231 de la Llei 6/1985, d'1 de juliol, orgànica del Poder judicial. Les dues regulen la qüestió cabdal de la llengua dels procediments administratius i judicials respectivament, qüestió cabdal en el règim de l'ús oficial.

³⁰ Caldria una actuació clara per a promoure l'ús adequat del terme a l'administració, a la premsa, als tractats de dret administratiu, etc.

³¹ Vegeu Jou, Lluís. *L'oficialitat lingüística, un concepte jurídic*. Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Barcelona: 2009.

³² LPL article 3.2 i EAC article 32.

catalanes a la STC 46/1991, de 28 de febrer, que ja hem esmentat, i respecte de magistrats, jutges, fiscals, notaris, registradors i personal de l'administració de l'Estat a la STC 31/2010, de 28 de juny, tot i que deixa en mans de l'Estat l'establiment concret de la manera d'acreditar-lo.³³

En procurar delimitar el concepte de llengua oficial i, sobretot, el joc de la doble oficialitat, el Congrés es va cenyir als aspectes de l'ús estrictament oficial de la llengua catalana, sense extreure cap conclusió relacionada amb el dret de la ciutadania a ser atesa en català, i també en castellà, als establiments oberts al públic o per les persones que ofereixen serveis al públic, qüestió a la qual farem referència més endavant.

3.3. El concepte de llengua pròpia

Per a l'Àrea de llengua i dret del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el concepte de llengua pròpia comporta que:

“a) Les institucions de la Comunitat Autònoma i les locals, com també les corporacions i institucions professionals, acadèmiques, econòmiques i d'altres, han de tenir el català com a única llengua d'expressió oral i escrita, amb exclusió, per tant, de textos dobles, ... sens perjudici del dret d'opció lingüística del ciutadà. b) Els seus representants han d'usar només el català en les seves intervencions oficials. c) L'Administració de justícia s'hauria de desenvolupar en català i també en català s'haurien de redactar els assentaments registrals, àdhuc en els registres de dependència estatal i, normalment, els documents públics, sempre sens perjudici del dret del ciutadà a comparèixer o a demanar l'expedició de certificacions en castellà. d) L'ensenyament ha de tenir el català com a única llengua de la funció de gestió i com a llengua normal de la funció docent en tots els nivells educatius, amb l'excepció relativa al primer ensenyament i amb l'obligació d'incloure l'aprenentatge del castellà en els plans d'estudi. e) Els mitjans de comunicació dependents de les institucions... pròpies... han de tenir com a única llengua la catalana. f) Les empreses de tota mena dedicades al servei públic, fins i tot les de dependència estatal, han d'anunciar les seves activitats, oralment i per escrit, en llengua catalana. g) Totes les retolacions, en especial les de les vies urbanes i interurbanes, s'han de fer només en català, àdhuc si aquestes darreres són de titularitat estatal.”

Les conclusions entorn del concepte de llengua pròpia semblen menys elaborades que les relatives a la llengua oficial i la doble oficialitat. Sobretot, semblen més tàctiques i pensades en les grans qüestions a resoldre el 1986 a què ja hem fet referència: les sentències del Constitucional pendents tant en relació amb les lleis de normalització lingüística i de la funció pública com en relació amb la Llei Orgànica del Poder Judicial i la Llei de Bases de Règim Local, la contestació del govern espanyol i alguns grups extremistes respecte d'algunes normes relatives a l'ensenyament del català i en català de la Llei de 1983, les dificultats plantejades pel Govern socialista a la posada en marxa de TV3, la normativa estatal sobre retolació de carreteres i d'altres.

Tot i això, les conclusions de l'Àrea, així com les tesis defensades per Puig Salellas en una de les ponències que hi va presentar, permeteren de configurar l'expressió estatutària de “El català és la llengua pròpia de Catalunya” com a expressió de contingut jurídic, no com una simple constatació historicista. El Tribunal Constitucional va fer seu explícitament el concepte de llengua pròpia a la Sentència 337/1994, de 23 de desembre, tot i que a la 31/2010, de 28 de juny, n'ha volgut negar la virtualitat³⁴. La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, en canvi, va configurar el concepte sobre la base de les conclusions del Congrés en el seu article 2, que estableix:

“1. El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.

2. El català, com a llengua pròpia, és:

³³ Aquesta declaració dona un marge ben ampli per a instar canvis en la legislació hipotecària, notarial, judicial i de funció pública que caldria preveure i idear d'una manera sistemàtica i conseqüent.

³⁴ En relació amb la STC 31/2010, de 28 de juny, vegeu, entre d'altres: Jou, Lluís. La STC 31/2010 reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política, i Pons, Eva, Els efectes de la STC 31/2010, de 28 de juny, sobre el règim lingüístic de l'Estatut d'Autonomia. Els dos publicats a la *Revista d'estudis autonòmics i federals*. Barcelona, Institut d'Estudis Autònoms. Març de 2011.

- a) La llengua de totes les institucions de Catalunya, i en especial de l'Administració de la Generalitat, de l'Administració local, de les corporacions públiques, de les empreses i els serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals, de l'ensenyament i de la toponímia.
 - b) La llengua preferentment emprada per l'Administració de l'Estat a Catalunya en la forma que aquesta mateixa determini, per les altres institucions i, en general, per les empreses i les entitats que ofereixen serveis al públic.
3. El que disposa l'apartat 2 implica un compromís especial de les institucions per a promocionar-ne el coneixement i fomentar-ne l'ús entre els ciutadans i ciutadanes, amb independència del caràcter oficial del català i del castellà.³⁵

Com és ben sabut, l'article 6.1 de l'Estatut de 2006 va recollir, si fa no fa, un extracte d'aquest article en dir que "La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal (i preferent)³⁶ de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament".

La llengua pròpia és equivalent, doncs, al que en d'altres ordenaments correspon a llengua nacional i té un efecte triple:

- a) Institucional, perquè és la llengua pròpia i d'ús normal de les institucions pròpies, fins i tot de l'ensenyament i els serveis públics;
- b) Territorial, perquè es representa sobre el territori tant pel que fa a la toponímia com pel que fa a la retolació i comporta sempre una determinada preferència en cas de dubte i, finalment,
- c) Legitimador³⁷ d'una política activa de suport a la llengua. Aquest efecte legitimador de polítiques de suport no es fonamenta en la necessitat de "revertir" un procés de substitució per una altra llengua ni de compensar els mals causats per una política d'agressió duta a terme pel poder públic espanyol al llarg de segles, sinó que es fonamenta en el simple fet de ser "la" llengua pròpia del país, "la" llengua nacional.

Les conclusions del Congrés també feien unes referències específiques a l'Administració perifèrica de l'Estat i a l'adequació a l'article 3 de la Constitució que, per òbvies, han perdut tota vigència després dels pronunciaments reiterats del Tribunal Constitucional en la línia defensada.

En canvi, vista l'evolució posterior de la política lingüística i, és clar, de la normativa en què s'inspira, sobta que el Congrés no es plantegés la repercussió del concepte de llengua pròpia sobre matèries clau com són la presència del català al món econòmic, la retolació comercial, l'etiquetatge i les instruccions d'ús dels productes que es comercialitzen a Catalunya o les relacions laborals. Encara sorprèn més si ens fixem que ni tan sols a les conclusions particulars o especials n'hi ha que facin referència a cap d'aquests temes. En aquell moment es refiava, encara, que l'increment de coneixement i la desaparició de prohibicions, durien inexorablement a un increment de la presència pública del català. No ha estat exactament així. Per això, una de les finalitats essencials de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, a banda de la de blindar els models de la Llei de 1983, va ser la d'establir les bases legislatives d'una política de "normalització" en el món econòmic que tenia per fonament el principi de llengua pròpia.³⁸

³⁵ Sobre el tema d'aquests conceptes jurídics a la Llei 1/1998, de 7 de gener, vegeu Jou, Lluís, *Els principis de llengua pròpia i llengües oficials en l'articulat de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística*; Mirambell i Abancó, Antoni, *La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística: el nou desplegament de l'article 3 de l'estatut d'autonomia de Catalunya i els conceptes de llengua pròpia i oficial*; i Puig Salellas, Josep M. "Els grans conceptes de la doble oficialitat en la Llei 1/1998, de política lingüística". *Revista de Llengua i Dret*, número 29. Juliol 1998. El darrer, també, a Franquesa, Ester i Jou, Lluís (ed), *Doble oficialitat i llengua pròpia: dues llengües i un territori*. Barcelona/Madrid, Marcial Pons: 2009, pàg 213 i següents.

³⁶ L'incís "i preferent" fou declarat nul pel Tribunal Constitucional en la STS 31/2010 de 28 de juny.

³⁷ Aquest darrer no ha estat elaborat plenament fins a Jou, Lluís. *L'oficialitat lingüística, un concepte jurídic*. Barcelona, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 2009.

³⁸ Sobre aquest punt vegeu: Alarcon, Amado i Solé, Carlota. *Llengua i Economia a Catalunya. Anàlisi del procés de negociació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística per mitjà de la teoria de conjunts borrosos*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2001; Argelaguet, Jordi. *El procés d'elaboració de la Llei de política lingüística*. Barcelona. Editorial Mediterrània. 1998; Milian i Massana, Antoni. *Público y privado en la normalización lingüística. Cuatro estudios sobre derechos lingüísticos*.

3.4. La normalització lingüística

En aquest punt la preocupació de l'Àrea de llengua i dret del Congrés era, sobretot, la de determinar la competència de la Generalitat per establir mesures de foment de l'ús del català fins i tot sobre àmbits competencials que reservats a l'Estat i a les administracions locals. L'Estat havia discutit, per exemple, la capacitat de la Generalitat d'aprovar el Decret 125/1984, sobre ús del català a les escriptures públiques, o el del procediment judicial sobre la base de la seva competència exclusiva en aquestes matèries. També la Generalitat havia discutit la competència de l'Estat per a dictar normes en aquesta matèria tant a la Llei orgànica del poder judicial com al reglament del Registre mercantil. Les conclusions, en aquest sentit, remarquen:

“L'aplicació de totes les conseqüències que es deriven de la doble oficialitat i del caràcter de llengua pròpia exigeix avui tot un procés de normalització. Per això és necessari:

- a) Afirmar la competència autonòmica exclusiva en la matèria, tal com es desprèn dels Estatuts de Catalunya, del País Valencià i de les Illes. Per tant, no és justificada l'aparició d'una normativa estatal sobre el particular, encara més quan és evident que aquesta no afavoreix sempre la normalització.
- b) Afirmar que el seu finançament s'ha de fer amb càrrec als pressupostos generals de l'Estat, àdhuc com a reparació històrica, car és qui ha originat la necessitat amb la seva actitud negativa envers la llengua catalana, i tal com es dedueix del deure de protecció a les llengües territorials derivat de l'article 3.3 de la Constitució.
- c) Preveure els mitjans tècnics i els corresponents períodes de transitorietat, en especial en allò que fa referència a la situació i capacitat dels funcionaris que radiquen a Catalunya, al País Valencià i a les Illes i que, a causa dels plantejaments de l'uniformisme lingüístic preexistent, no coneixen prou la llengua.
- d) Constatar que les lleis de normalització representen un pas inicial que cal superar atès que estableixen uns mínims indispensables, però ja insuficients.”

Passats els anys, la conclusió sembla pobre. Defensa la competència autonòmica, i això ha estat admès pel Constitucional en diverses sentències, en especial a les STC 123/1988, de 23 de juny; 74/1989, de 24 d'abril; 334/1994, de 23 de desembre i 147/1996, de 19 de setembre. També l'ha reconeguda l'article 143 de l'Estatut de 2006 i la STC 31/2010, de 28 de juny. En aquell moment la qüestió era transcendent perquè l'advocacia de l'Estat defensava que la Generalitat no podia entrar en cap cas en matèries de competència estatal, cosa que a la pràctica deixava en mans de l'Estat uns sectors d'actuació més amplis, encara, que els que de facto s'ha reservat.

L'Àrea defensava les aportacions pressupostàries específiques al procés de normalització lingüística per part de l'Estat, com si fos una reparació històrica pels danys causats. Avui, quan està provat que l'Estat fa trenta anys que drena sistemàticament els recursos fiscals dels catalans, i també dels valencians, mallorquins, menorquins i eivissencs i, a més, és creditor morós fins i tot del que es compromet a pagar, la petició està plenament desfasada. La solució no és la d'aportacions estatals específiques sinó la d'un sistema de finançament suficient i just que només sembla factible per la via del concert econòmic, el pacte fiscal, una estructura federal de debò o la independència. La conclusió legitima la política de normalització sobre la base del principi de llengua pròpia.

Finalment constata la insuficiència de les lleis de normalització per establir un autèntic procés de recuperació de la llengua catalana. Aquesta denúncia d'insuficiència va ser reiterada, constant i unànime i, de fet, va ser reconeguda pel Govern i el Parlament de Catalunya quan va iniciar el procés d'elaboració de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

Barcelona, Atelier. 2000. Puig Salellas, Josep Ma. *La normativa lingüística i el món socioeconòmic*. A Estudis Jurídics sobre la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. Barcelona, IEA/Marcial Pons, 1999, publicat també a Franquesa, Ester i Jou, Lluís (ed). *Doble oficialitat i llengua pròpia: dues llengües i un territori*. Barcelona/Madrid, Marcial Pons. 2009, pàg. 327 i següents.

Un quart de segle més tard sembla evident que cal substituir el concepte de “normalització lingüística” pel de “promoció”, “suport” o foment. Normalització indueix a fer veure el procés com un període transitori en el qual la llengua catalana es recuperarà dels danys que li va provocar la repressió franquista i la inèrcia de dos segles sense institucions pròpies. Indueix a fer creure que l'objectiu és la igualtat de les dues llengües. Els raonaments jurídics de la STC 31/2010, de 28 de juny, relativa a l'Estatut insisteixen una i altra vegada en una determinada idea d'igualtat de les dues llengües oficials, com si la presència del castellà a Catalunya fos tan natural i tan espontània com la del català, i sembla acceptar accions favorables a aquesta darrera llengua només en la mesura que serveixin per a equilibrar desigualtats “si és que hi són”... Com hem afirmat, l'ús del català per les nostres institucions i serveis públics i totes les mesures de suport o de foment de la llengua no s'han de legitimar per cap actuació de “reinversió”, sinó, sobretot, pel fet que el català és la llengua pròpia del país i, a més, objectivament la més feble. D'aquesta manera es legitimen millor les activitats en sectors on el català ja supera el castellà com poden ser el sistema educatiu, les administracions pròpies, el teatre o la premsa escrita.

3.5. El posicionament de l'Estat

La darrera de les conclusions generals de l'àrea de llengua i dret feia referència a la vulneració dels preceptes de respecte i protecció que es desprenen de l'article 3.3 de la Constitució de 1978. En concret, l'àrea, que no va dubtar en qualificar el posicionament de l'Estat com a agressiu, denunciava:

“a) El manteniment de posicions desfavorables al català en diversos textos aprovats per les Corts Generals com, per exemple, la Llei orgànica 6/1985, d' 1 de juliol, del Poder Judicial, que discrimina el català en l'article 231.2 i no exigeix clarament el seu coneixement en els nomenaments; la Llei estatal 30/1984, de 2 d'agost, de Mesures per a la Reforma de la Funció Pública, que, a l'article 19.1, tampoc no exigeix clarament i de manera directa aquest coneixement; i la Llei estatal 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases del Règim Local, que ni tan sols fa al·lusió a l'exigència del dit coneixement en el seu articulat.

b) La subsistència d'una actitud (...) discriminatòria en nombroses disposicions emanades del Poder Executiu i, molt especialment, en la interposició de recursos davant el Tribunal Constitucional en contra de les disposicions normalitzadores emanades de les institucions autonòmiques.

c) La interpretació que fa el Tribunal Suprem de l'art. 3.1 de la Constitució, quan atribueix a la llengua castellana una posició preeminent que no li correspon, quan aplica el principi d'igualtat de l'article 14 de la mateixa Constitució sense ponderar suficientment el fet objectiu de l'existència a ... de dues llengües oficials i quan l'aplica, a més, des del punt de vista de l'interès del funcionari amb la conseqüència negativa que això comporta per al ciutadà,... en veure entorpit l'exercici del seu preeminent dret d'opció lingüística...

d) La ignorància ... de les lleis de les Comunitats Autònomes, especialment d'aquelles que fan referència a la matèria lingüística, tant per l'Estat, ..., com pels Tribunals.”

Aquesta darrera conclusió posava damunt la taula una qüestió que encara ara està pendent de resoldre, que és la de l'actitud de l'Estat espanyol davant del plurilingüisme territorial. Això s'ha d'analitzar sobre els vessants següents: a) no s'ha extret, encara, cap conseqüència pràctica del que disposa l'article 3.3 de la Constitució quan diu que la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció, b) no s'ha fet cap intent seriós d'establir una regulació de l'ús de les llengües oficials diferents de la castellana a les institucions centrals de l'Estat i c) l'Estat ha continuat impugnant per sistema la normativa catalana que tendeix a afavorir la llengua pròpia.³⁹

Pel que fa al primer punt, una interpretació finalista de la Constitució, com a norma destinada a construir un estat democràtic i de dret, fonamentat en la triple diversitat ideològica, territorial i lingüística i cultural, hauria de conduir sense cap dificultat a entendre que l'apartat 3 de l'article 3 de la Constitució estableix un principi general d'interpretació de les normes favorable a les llengües territorials, és a dir, les que el mateix Estat ha perseguit durant segles o com a mínim des de la Constitució de Cadis, així com un mandat als

³⁹ Per un panorama de la conflictivitat en aquest punt, en el moment immediatament anterior i posterior al Congrés, vegeu París i Domenech, Neus. *La conflictivitat competencial. Normalització lingüística* Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. 1994. Cal constatar que les impugnacions han continuat amb constància i que en aquest moment hi ha pendents, encara, els recursos contra la Llei d'educació, contra la Llei de cinema i contra l'Estatut del consumidor.

òrgans constitucionals de l'Estat d'actuar de manera favorable a aquestes llengües. A la pràctica, però, aquest apartat de l'article 3 és oblidat per sistema i la Constitució és interpretada com a una norma que, si accepta l'oficialitat i la pervivència de les llengües territorials, sobretot té la finalitat de protegir i salvaguardar la presència del castellà a tot el territori de l'Estat i no només en els àmbits oficials, sinó en tots els àmbits de la vida social.⁴⁰

Pel que fa al segon punt, l'Estat tampoc no ha acceptat les llengües territorials en cap de les grans institucions constitucionals. Només la Monarquia es digna pronunciar unes poques paraules en català en les seves intervencions oficials fetes a Catalunya, encara que mai no s'ha permès de dir ni tan sols un "Bon Nadal" en els seus discursos nadalencs televisats. Ni els segells, ni els passaports, ni el Congrés, ni el Constitucional... A diferència d'altres constitucions (Suïssa, Bèlgica, Finlàndia, Malta o l'Índia, per esmentar-ne algunes) la Constitució no preveu l'ús de llengües territorials a les institucions centrals o comunes. Però no regular no és equivalent a prohibir, de manera que no és explicable que no s'hagi fet cap regulació permissiva. Les úniques excepcions són l'edició del BOE en català, que es fa des de 1998 a l'empara del RD 489/1997, de 14 d'abril, i l'ús simbòlic del català al Senat. I això, malgrat que la STC 31/2010, de 28 de juny, va considerar ajustada a la Constitució la previsió de l'article 33.5 de l'Estatut de 2006 segons el qual els catalans tenen el dret de relacionar-se amb els òrgans constitucionals i jurisdiccionals d'àmbit estatal en català, d'acord amb el procediment que el mateix Estat ha d'establir.

Vint-i-cinc anys després de l'aprovació de les conclusions de l'àrea de llengua i dret del II Congrés Internacional de Llengua Catalana l'actitud de l'Estat contrària a les normes autonòmiques de suport al català i a les altres llengües territorials i la ignorància del plurilingüisme a la gran majoria de les seves pròpies normes ha estat una constant. Espanya, com a Estat, continua sense acceptar un plurilingüisme igualitari. És més, l'Estat espanyol continua apostant exclusivament per la llengua castellana i essent un dels obstacles més greus per a la plena realització de les altres llengües.

⁴⁰ Jou, Lluís. *L'oficialitat lingüística, un concepte jurídic*. Barcelona, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 2009, pàg 43.

4.- Les conclusions especials

L'àrea de llengua i dret va aprovar, a més de les conclusions generals que fins ara hem comentat, una sèrie de "conclusions especials" que abans hem qualificat de simples mesures de política lingüística. Hi ha, com deia, una diferència de registres entre les conclusions relatives a conceptes jurídics que resulten de les conclusions generals, i les relatives a pràctica política, que contenen les especials. Aquestes darreres conclusions defensaven:

1) Que el dret aplicable a Catalunya en matèria lingüística era el català de manera que l'estatal havia de ser només supletori. Més que una norma especial, la proposta era una relectura intel·ligent del sistema de fonts del dret. Per a determinades normatives, específicament les que regulaven l'ús de les llengües oficials als testaments i els altres documents públics, això ha funcionat sobre la base d'aplicar el sistema de fonts aplicable en matèria de dret civil,⁴¹ però la conclusió no va tenir cap altre èxit.

2) Que calia que a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears tots els funcionaris públics, inclosos els de l'Estat, els jutges, fiscals, secretaris d'Administració de justícia, notaris, registradors de la propietat i mercantils i, en general, a totes les persones que exerceixen una funció pública estiguessin en condicions d'entendre el català i d'expressar-s'hi oralment i per escrit.

3) Que era convenient establir serveis de preparació d'aspirants a funcionaris, dotats amb fons públics o que es potenciessin els serveis ja existents. Aquesta mesura ha estat vigent durant molts anys a càrrec del Departament de Justícia i hi continua per a aspirants a jutges i magistrats. Pel que fa als aspirants a notaris, el Col·legi va establir el servei a càrrec seu l'any 2007.

4) Que era convenient que s'establís en els territoris de parla catalana d'una Escola judicial. Està establerta a Barcelona des de 1997.

5) Que calia modificar l'article 149 del Reglament notarial que mantenia la referència a la redacció a doble columna "cuando el documento se otorgue en territorio español en el que se hable lengua o dialecto peculiar". Es va modificar per RD 45/2007, de 19 de gener.⁴²

6) Que, per a estimular la redacció de documents públics en català, calia que les institucions, els establiments de crèdit, les empreses de serveis i àdhuc les empreses immobiliàries emprin normalment aquesta llengua en els seus atorgaments. El conveni multilateral entre el departament de Justícia, el de Cultura, el Consorci per a la Normalització Lingüística i el Col·legi de Notaris signat el mes d'octubre de 1997, el conveni per a l'aplicació de la Llei de política lingüística signat entre la Generalitat i la Confederació Catalana de Caixes d'Estalvi el desembre de 1998, així com el Decret 204/1998, de 30 de juliol, d'ús de la llengua catalana als documents notariais, van facilitar un creixement significatiu del nombre de documents notariais en català, per molt que en termes relatius encara ara aquesta sigui una qüestió pendent.⁴³

7) Calia permetre l'ús de la llengua catalana als registres públics de dependència estatal pel que fa als assentaments. A Catalunya ho va establir així l'article 17 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística l'aplicació del qual es va facilitar per conveni entre la Generalitat i el Col·legi de Registradors de 28 d'abril de 1998. Pel que fa al Registre civil ho va fer possible la Llei 12/2005, de 22 de juny, que, seguint una proposta aprovada pel Parlament de Catalunya l'any 2002, va introduir un apartat 3 a l'article 23. L'article 37 de la Llei 20/2011, de 21 de juliol, manté el mateix criteri.

⁴¹ La diferència de regulació de la llengua dels testaments en el Codi civil espanyol o en el Codi de successions de 1991, ara Llibre quart del Codi civil de Catalunya de 2008, és evident i la prevalença de la norma catalana a Catalunya no ha estat discutida. També és clara, encara avui, la norma imperativa de la Llei del notariat que força a redactar els escriptures en castellà, mentre no es discuteix la norma de l'article 14 de la Llei de política lingüística, que estableix que s'han de redactar en la llengua oficial que escull la persona interessada. Vegeu Jou, Lluís. *El règim lingüístic dels testaments al Codi de Successions de Catalunya i al Codi Civil espanyol*. Barcelona. Revista de Llengua i Dret, número 20. Desembre de 1993.

⁴² A proposta de la Junta Directiva del Col·legi de Notaris, que va tenir un pes rellevant en la redacció del projecte.

⁴³ El 2010, gairebé el 12% dels documents incorporats al protocol i poc més del 25% de les pòlisses van ser en català segons es desprèn de l'informe sobre política lingüística fet públic a finals de 2011 per la Generalitat. (www.gencat.cat/temes/cat/llengua)

8) Calia preveure un procediment per facilitar la correcció ortogràfica dels cognoms catalans. El va establir l'article 19 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística i el Decret 208/1998, de 30 de juliol, sobre correcció ortogràfica dels cognoms catalans. La llei espanyola del Registre civil de juliol de 2011 ha generalitzat el procediment a tots els registres de l'Estat.

9) Calia que l'Estat concedís *una emissora de ràdio i del tercer canal* de televisió al País Valencià i a les Illes, donant compliment a allò que disposen els seus estatuts d'autonomia, l'Estatut de Ràdio Televisió Espanyola i la Llei de tercers canals. Ho va fer per al País Valencià. Actualment, els canvis en el panorama de la televisió, la ràdio i, en general, els mitjans de comunicació són tan diferents del que eren el 1986 que la conclusió sembla arcaica.⁴⁴

10) Calia que l'ús de la llengua catalana en els *mitjans de comunicació dependents de l'Estat* respongués al principi de respecte i protecció a les llengües territorials (...) de manera que els espais destinats al català no fossin mai inferiors, (...) als emesos en llengua castellana. De manera semblant al que succeeix respecte de la conclusió anterior, l'Estat ha continuat marginant d'una manera sistemàtica la llengua catalana als mitjans de comunicació de dependència estatal que emeten poquíssim, i cada cop menys, en català i que ni tan sols fan ús dels sistemes duals.

11) Calia que les concessions de *televisions privades* s'atorguessin quan fos el moment, amb la condició de respectar els principis de respecte i protecció de les llengües territorials. El mateix criteri s'havia d'aplicar a les futures *televisions per satèl·lit* i, en aquest sentit, caldrà que l'Estat reservi un canal per a cada comunitat autònoma amb llengua catalana. Com he indicat a la conclusió 9, el panorama és tan diferent que n'hi ha prou amb subratllar que l'Estat no va fer ni ha fet res perquè les televisions privades respectin les llengües territorials. La Generalitat ha pres en consideració l'ús del català a les emissions de ràdios i televisions de concessió de la seva competència de conformitat amb l'article 26 de la Llei de política lingüística i el Decret 269/1998, de 21 d'octubre, que han facilitat la creació de la cadena d'emissores de ràdio RAC 1 i la cadena privada de televisió TV8.

12) Calia que s'establís per llei a cada comunitat autònoma de llengua catalana un sistema clar i suficient de subvencions a la premsa escrita en català, que permeti la creació el manteniment de tota classe de *publicacions periòdiques* en aquesta llengua. Catalunya ho ha fet amb continuïtat cosa que ha contribuït al fet que a principi de 2012 no hi hagi cap gran diari català sense versió catalana i pràcticament tota la premsa comarcal i una bona part de la premsa periòdica s'editi en català.

13) Que s'havia de garantir que el professorat de l'ensenyament primari conegués adequadament la llengua catalana i que el català fos la llengua normal de la funció docent i, també, que tots els professors universitaris el coneguessin. Igualment es proposava que els professors de llengua catalana formessin un sol cos, que aplegués els que ensenyen a Catalunya, a les Illes Balears, al País Valencià i a la Franja d'Aragó. Aquesta conclusió tenia per origen el fet que l'article de la Llei de normalització lingüística que establia que no es podia expedir el certificat de graduat de primària si no s'acreditava el coneixement de la llengua catalana estès impugnat i, també, que el model d'escola d'aquella llei no fos del tot tancat. Actualment tant els articles 20 i 23 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, com la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació de Catalunya i la Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya, superen de molt el *desideratum* de l'àrea cinc del Congrés.

14) Que calia reconèixer que constitucionalment i estatutària, res no s'oposava al fet que els ciutadans es poguessin adreçar en català a les autoritats militars, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes. El Tribunal Constitucional va reconèixer-ho a la Sentència STC 123/1988, de 23 de juny, relativa a la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears.

15) Que el Ministeri Fiscal havia de vetllar pel respecte al dret d'elecció lingüística del ciutadà, i perseguir d'ofici totes les actituds que l'impedissin o simplement el dificultessin.

⁴⁴ Entenem que una norma com la de les televisions privades, en la qual l'Estat espanyol no va fer cap previsió de respecte i protecció a les llengües diferents de la castellana va marcar un abans i un després en el procés de recuperació de la llengua catalana a Catalunya, d'una importància política i sociològica que sovint és obviada pels sociolingüistes.

16) Que era convenient que els poders públics, en el marc llurs respectives competències, establissin *tractats internacionals i convenis entre Comunitats Autònomes*, per a la protecció i el foment de la llengua catalana i per afavorir la intercomunicació cultural entre els territoris de parla catalana. Actualment l'article 6.3 i 4, així com l'article 6 i les disposicions addicionals primera i segona de la Llei de política lingüística contenen el mateix *desideratum*. Tot i això, les úniques actuacions de contingut substantiu que s'han dut a terme són les que resulten del conveni entre Catalunya i les Illes del 17 d'abril de 2000 i els que permeten el funcionament de l'Institut Ramon Llull, ara també amb una participació andorrana.

5. Una reflexió final

La lectura de les conclusions de l'Àrea de llengua i dret del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana causa una sensació curiosa. D'una banda, permet de constatar que s'han fet avenços inqüestionables tant pel que fa a la consolidació dels conceptes fonamentals com pel que fa a les actuacions concretes de la pràctica política. Així, totes les "conclusions especials", o propostes d'actuació en matèria de funció pública, ensenyament, premsa escrita, ús del català en registres públics i notaries i d'altres que depenien de la Generalitat s'han fet i han aconseguit els objectius proposats, sovint amb escreix. En canvi, en relació amb les propostes que depenen de l'Estat no s'ha aconseguit cap avenç, i més aviat s'ha reculat. En són una bona mostra les relatives a l'ús del català a la Ràdio i Televisió Espanyola i les relatives a les televisions privades. Passa el mateix en relació amb l'acreditació del coneixement del català per part dels funcionaris de l'Estat destacats a Catalunya, inclosos magistrats, jutges, fiscals, notaris o registradors. Només en matèria de procediments administratius i judicials s'han fet avenços, més sobre el paper que a la pràctica, en virtut de l'article 36 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú i l'article 231 de la Llei 6/1985, d'1 de juliol, orgànica del Poder judicial, en les versions que resulten de la Llei 14/1999, de 13 de gener i de la Llei 16/1994, de 8 de novembre.⁴⁵

Les conclusions generals produeixen un efecte semblant. Si s'ha avançat en alguns camps, com és el de la configuració del concepte de llengua pròpia o la consolidació d'alguns efectes bàsics de l'oficialitat i de la doble oficialitat, ha estat en virtut de la normativa catalana, de la tossuderia dels successius governs Pujol i d'una visió del Tribunal Constitucional més favorable a les llengües territorials que els successius governs espanyols, siguin del PSOE siguin del PP, que sempre ha minimitzat l'oficialitat del català. La qüestió és preocupant perquè després de trenta anys podem constatar que l'Estat espanyol continua essent un dels grans obstacles a "una política inequívoca" de "revitalització" del català. La resistència dels governs de l'Estat a tots els progressos de les llengües diferents de la castellana és una mostra que la classe dominant espanyola no ha acceptat el canvi de paràmetres que estableix l'article 3 de la Constitució, que ha interpretat com una norma de salvaguarda del castellà i no com una norma de salvaguarda i potenciació de la diversitat lingüística territorial.

Una altra qüestió que crida l'atenció de les conclusions del Congrés és que s'hi obviessin els àmbits socioeconòmics i els de les indústries culturals. No hi trobem ni una sola referència al cinema, el teatre, l'etiquetatge, embalatge o instruccions d'ús dels productes comercialitzats a Catalunya, la retolació comercial, les ofertes de serveis, l'atenció al públic, l'ús del català a les empreses i les relacions laborals. Tampoc no hi ha cap referència a polítiques relacionades amb les migracions de població i la problemàtica que se'n deriva, en especial en relació amb l'escola i el mercat de treball. També en aquest aspecte ens fa l'efecte d'haver avançat força. Podem recordar, un altre cop, que la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, va establir un marc general d'actuació al món socioeconòmic i va donar coherència a algunes normes esparses prèvies, com la Llei 3/1993, de 5 de març, de l'Estatut del consumidor. En aquest sentit podríem afirmar que el II Congrés va ser un punt d'inflexió entre la Llei de 1983, les insuficiències de la qual va subratllar d'una manera constructiva, i la de 1998, per a la construcció de la qual va resultar útil. Aquesta darrera ha estat la inspiradora de la normativa lingüística de l'Estatut, i ha servit de fonament de les normes posteriors que s'hi relacionen amb coherència com són la Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya; la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació de Catalunya; la Llei 10/2010, de 10 de maig, d'acollida de les persones immigrades; la Llei 20/2010, de 7 de juliol, del cinema, i la Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya, principalment.

⁴⁵ El Reial decret 1465/1999, de 17 de setembre, pel qual s'estableixen criteris d'imatge institucional, i es regula la producció documental i el material imprès de l'Administració general de l'Estat, estableix un principi general d'ús simultani i conjunt de les dues llengües oficial, en rètols i impresos, ben diferent del que preveu la normativa catalana.

6. Conclusió

Vistes les consideracions anteriors entenem que les conclusions generals del Congrés encara són útils per ara i per al futur. Els principis i definicions de llengua pròpia, llengua oficial, doble oficialitat i suport al català o normalització, continuen essent actuals. Cal, potser, una configuració més ajustada dels conceptes i que s'usin, fins i tot des del punt de vista terminològic, d'una manera més clara i inequívoca en totes les situacions. Convindria que els legisladors catalans evitessin experimentar amb conceptes gens clars, consolidats o equiparables, com el de "llengua comuna" que ha utilitzat la Llei d'acollida, tan desencertadament, i que reiteressin expressions validades de manera reiterada pels tribunals, com per exemple, emprant "normalment" i no "preferentment" (com va fer en algun cas l'Estatut de 2006) en totes les matèries relacionades amb l'ús del català a les institucions pròpies. També cal, a parer meu, acceptar que la política de suport al català o normalització ha de derivar més del concepte de llengua pròpia que de la necessitat de reversió d'un procés d'assimilació, de la mateixa manera que França i Polònia, per exemple, fan polítiques explícites de suport a les seves llengües "nacionals". Per donar continuïtat a una política lingüística de signe inequívoc que condueixi a una revitalització irreversible del català uns conceptes jurídics clars són una garantia per a una pràctica política coherent. Correspon als juristes consolidar els conceptes i extreure'n els efectes. Correspon als gestors de la política lingüística imaginar mesures concretes que s'hi fonamentin i aplicar-les eficaçment. Però és essencial per a una política lingüística comptar amb fonaments clars i permanents i adaptar les actuacions a la situació de cada instant.

Bibliografia

- ALARCON, Amado i SOLÉ, Carlota. *Llengua i Economia a Catalunya. Anàlisi del procés de negociació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística per mitjà de la teoria de conjunts borrosos*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2001.
- ALSINA i KEITH, Àlex. *El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Revista de Llengua i Dret número 7. Juny de 1986.
- ARENAS, Joaquim i MUSET, Margarida. *Obra de Govern. La immersió lingüística*. Centre d'Estudis Jordi Pujol. 2007.
- ARGELAGUET, Jordi. *El procés d'elaboració de la Llei de política lingüística*. Barcelona. Editorial Mediterrània. 1998.
- FRANQUESA, Ester. "Política lingüística. Situació de partida. Objectius i Accions" Dins *Cultura. Obra de Govern de la Generalitat 1980-2003*. Centre d'Estudis Jordi Pujol. Barcelona: juny de 2009.
- FRANQUESA, Ester i JOU, Lluís (Editors). *Doble oficialitat i llengua pròpia: dues llengües i un territori*. Escrits de Josep Maria PUIG SALELLAS. Barcelona/Madrid, Marcial Pons. 2009.
- JOU, Lluís. *Els principis de llengua pròpia i llengües oficials en l'articulat de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística*. Revista de Llengua i Dret, número 29. Juliol 1998.
- JOU, Lluís. *Entre el rigor i la ironia, amb lucidesa. Notes sobre Josep M Puig Salellas*. Revista de Llengua i Dret número 48, desembre de 2007.
- JOU, Lluís. *L'oficialitat lingüística, un concepte jurídic*. Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Barcelona. 2009.
- JOU, Lluís. *La STC 31/2010 reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política*. Revista d'estudis autonòmics i federals. Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. Març de 2011.
- La lengua de la enseñanza en la Legislación de Cataluña*. Barcelona. Institut d'estudis Autonòmics. 1994.
- LLENGUA i DRET. *Treballs de l'Àrea 5 del segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona Andorra 1986*. Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. 1987.
- MILIAN i MASSANA, Antoni, *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació. Un estudi comparat: Itàlia, Bèlgica, Suïssa, el Canadà i Espanya*. Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. 1992
- MILIAN i MASSANA, Antoni, *Público y privado en la normalización lingüística. Cuatro estudios sobre derechos lingüísticos*. Barcelona, Atelier. 2000.
- MIRAMBELL i ABANCÓ, Antoni, *La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística: el nou desplegament de l'article 3 de l'estatut d'autonomia de Catalunya i els conceptes de llengua pròpia i oficial*. REVISTA DE LLENGUA I DRET, número 29. Juliol 1998
- MOLL i MARQUÈS, Aïna. *Els tràmits preliminars de la redacció de la Llei de normalització lingüística a Catalunya*. Revista de Llengua i Dret número 3. Abril de 1984.
- PARÍS i DOMENECH, Neus. *La conflictivitat competencial. Normalització lingüística* Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. 1994
- PONS, Eva, *Els efectes de la STC 31/2010, de 28 de juny, sobre el règim lingüístic de l'Estatut d'Autonomia*. Revista d'estudis autonòmics i federals. Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics. Març de 2011

PUIG SALELLAS, Josep M. *Els grans conceptes de lla doble oficialitat en la Llei 1/1998, de política lingüística*. Revista de Llengua i Dret, número 29. Juliol 1998.

PUIG SALELLAS, Josep M. *La normativa lingüística i el món socioeconòmic*. A *Estudis jurídics sobre la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística*. Barcelona, Institut d'Estudis Autònoms. 1999.

REIXACH, Modest. *Coneixement i ús de la llengua catalana a la província de Barcelona. Anàlisi dels resultats del Padró de 1975*. Barcelona, Generalitat de Catalunya. 1985.

VERNET i LLOBET, Jaume. *Normalització lingüística i accés a la funció pública*. Barcelona, Fundació Jaume Callís. 1992.